

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра соціально-гуманітарних і правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

Олександр ПУШКА
«29» 08 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Освітній рівень: бакалавр

Галузь знань: Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

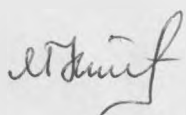
Спеціальність: Н7 «Агроінженерія»

Освітня програма: «Агроінженерія»

Інженерно-технологічний факультет

Умань – 2025 р.

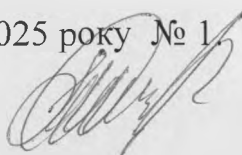
Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» для здобувачів вищої освіти спеціальності Н7 «Агроінженерія» освітньої програми «Агроінженерія». Умань: Уманський НУС, 2025. 22 с.

Розробник: к. і. н., доцент Майя КОСТЮК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін

Протокол від «19» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри

Людмила МАШКОВСЬКА

«19» серпня 2025 р.

Схвалено науково-методичною комісією інженерно-технологічного факультету

Протокол від «29» 08 2025 р. № 1

Голова Ірина ЗАМОРСЬКА

«29» 08 2025 року

© УНУ, 2025 рік

© М. В. Костюк, 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань: Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина	Обов’язкова	
	Спеціальність: Н7 «Агроінженерія»		
Модулів – 1		Рік підготовки	
Змістових модулів - 2		2	2
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		1	3
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних-3 самостійної роботи студента-3	Освітній рівень: Бакалавр Освітня програма «Агроінженерія»	18	4
		Семінарські	
		26	6
		Самостійна робота	
		46	80
		Індивідуальні завдання: -	
Вид контролю: екзамен			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Історія та культура України» розглядає низку теоретико-методологічних та конкретно історичних питань, пов'язаних з історією формування території сучасної України, історією становлення українського народу, історією державотворчих процесів на українських землях, формуванням самобутньої і неповторної вітчизняної культури.

Мета вивчення курсу полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти національно-культурної ідентичності, патріотичного світогляду, активної соціальної та громадянської позиції, почуття власної гідності у результаті осмислення соціального та морального досвіду минулих поколінь, розуміння історії та культури України в контексті історичного процесу.

Основні завдання вивчення дисципліни «Історія та культура України»: проаналізувати етнічні й державотворчі процеси на території України та визначити умови формування та розвитку вітчизняної культури, як самобутньої культури українців; формувати уявлення про вітчизняну історію та культуру, як частину всесвітнього історичного та культурного процесу; розвивати навички дослідницької роботи з джерелами та об'єктивного аналізу історичних фактів; виховувати патріотичні почуття та шанобливе ставлення до історії України, її історичних постатей та діячів культури.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми: вивчення змісту дисципліни базується на освоєнні курсів бакалаврського рівня вищої освіти: українська мова, іноземна мова, основи правознавства.

Вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Агроінженерія» спеціальності Н7 «Агроінженерія» галузі знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина (табл. 1).

Матриця компетентностей і програмних результатів навчання, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України»

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів навчання	Програмні результати навчання
---------------------	----------------	--------------------------------------	-------------------------------

Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПРН 3	Усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПРН 3	Усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
ЗК 3	Цінування та повага до різноманітності та мультикультурності.	ПРН 10	Демонструвати повагу до етичних принципів, своєю поведінкою впроваджувати етичні норми взаємовідносин в колективі, які сприяють досягненню виробничої мети. Проявляти самостійність і відповідальність у роботі.
ЗК 4	Здатність спілкуватися українською мовою як усно, так і письмово.	ПРН 1	Володіти гуманітарними, природничонауковими та професійними знаннями; формулювати ідеї, концепції з метою використання у професійній діяльності.

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною «Історія та культура України», наведено в табл. 2

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю за навчальною дисципліною «Історія та культура України»

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:		

1.1	Концептуальні знання набуті у процесі навчання та професійній діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень.	Тематичні, проблемні лекції; практичні і семінарські заняття із проведенням презентацій, дискусій, круглих столів, вирішення професійно-орієнтованих задач, розв'язання конкретних ситуацій; інтерактивні заняття; індивідуальні заняття із підготовкою рефератів, науково-дослідних робіт; консультації з викладачами, самонавчання на основі конспектів, посібників та іншої рекомендованої літератури, навчальних мультимедійних матеріалів, через електронне модульне середовище навчального процесу Moodle.	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль – екзамен.
1.2	Критичне осмислення основних принципів, теорій, методів і понять у навчанні і професійній діяльності.		
2	Уміння/навички:		
2.1	Розв'язання складних, непередбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах діяльності та навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів..	Тематичні, проблемні лекції; практичні і семінарські заняття із проведенням презентацій, дискусій, круглих столів, вирішення професійно-орієнтованих задач, розв'язання конкретних ситуацій; інтерактивні заняття; індивідуальні заняття із підготовкою рефератів, науково-дослідних робіт; консультації з викладачами, самонавчання на основі конспектів, посібників та іншої рекомендованої літератури, навчальних мультимедійних матеріалів, через електронне модульне середовище навчального процесу Moodle.	усне опитування, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль – екзамен
3	Комунікація:		
3.1	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію.	семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, контрольна (модульна) робота підсумковий контроль

4	Відповідальність і автономія		
4.1	Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.	семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, контрольна (модульна) робота підсумковий контроль

Таблиця 3

Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Історія та культура України»

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
ПР03	Усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	Лекція, семінарські заняття, індивідуальні консультації, самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль – екзамен
ПР01	Володіти гуманітарними, природничонауковими та професійними знаннями; формулювати ідеї, концепції з метою використання у професійній діяльності.	Інтерактивні заняття, моделювання сценаріїв, семінарські заняття, дискусія, самостійна робота з підготовкою рефератів і презентацій, рольові ігри, мозковий штурм.	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль – екзамен
ПР010	Демонструвати повагу до етичних принципів, своєю поведінкою впроваджувати етичні норми взаємовідносин в колективі, які сприяють досягненню виробничої мети. Проявляти самостійність і відповідальність у роботі.	Інтерактивні заняття, моделювання сценаріїв, семінарські заняття, дискусія, самостійна робота з підготовкою рефератів і презентацій, рольові ігри, мозковий штурм, самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль – екзамен

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Стародавня середньовічна та нова історія та культура України.

Тема 1. Стародавня історія та культура України. Київська Русь.

Територія України територіально-адміністративний поділ. Перші поселення. Суспільні поділи праці та їх наслідки. Суспільно-політичний устрій. Періодизація історії України та її структура. Історіографія. Трипільський період. Державні утворення кочових народів на території України. Царство скіфів та його устрій. Античні міста держави Північного Причорномор'я.

Слов'яни: походження, розселення. Протодержавні утворення на українських землях. Причини, хід, етапи розвитку Київської Русі. Устрій Руської держави. Етнічні процеси в Київській Русі. Творення українського етносу. Монголо-татарська навала. Вплив Золотої Орди на політичне життя українських земель. Культура Київської Русі.

Феодалне роздроблення: причини, наслідки. Галицько-Волинське князівство – нова європейська держава: устрій, політика. Занепад Русі: причини, наслідки. Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Україна у складі Речі Посполитої.

Тема 2. Ukrainian Cossacks. Козацька доба в Україні. Українська Національна революція та козацько-гетьманська держава (XVI- XVIII ст.)

Ukrainian Cossacks. The origin and evolution of the Ukrainian Cossacks. Zaporizhia Sich is the core of the formation of its own state. Socio-political and economic organization of the Ukrainian Cossacks.

The influence of Cossacks on the formation of the national identity of the people. Zaporizhzhya Sich in the interstate relations of Europe and Asia.

Cossack-peasant uprisings of the end of the 16th and the middle of the 17th century. and their consequences. «Ordinance of the Zaporozhian Army» (1638).

Причини, характер, рушійні сили національної революції. Розгортання національно-визвольної і соціальної боротьби. Укладення Зборівської угоди. Державницькі процеси у Гетьманщині.

Погіршення геополітичного становища. Переяславська рада: умови, політико-правове-значення. Криза Гетьманщини. Руїна.

Наступ на політичну автономію України. Політичні причини і наслідки поразки І. Мазепи. Гетьман в екзилі П. Орлик та його конституція. Продовження процесу інкорпорації України до складу Російської імперії. Ліквідація царизмом автономії України. Розвиток культури України у другій половині XVI-XVIIIст.

Тема 3. Українське національне Відродження XIX ст.

Політичні та економічні наслідки остаточної втрати Україною автономії. Політизація національного руху в Україні. Зародження перших політичних організацій. Вплив європейських революцій 1848-1849 рр. на політичне життя в українських землях. Скасування кріпацтва та реформи в Україні. Громадівський та народницький рухи. Започаткування руху за політичну незалежність України. Українська культура у XIX ст.

Змістовий модуль 2. Україна в добу новітньої історії.

Тема 4. Нові тенденції в соціально-політичному та культурному житті України на початку XX ст..

Соціально-економічні та політичні чинники національно-визвольного руху на початку XX ст.. Новий етап структурування українського суспільства. Революція 1905-1907 рр. Виникнення політичних партій. Українські фракції в парламентах Росії та Австрії на початку XX ст..

Тема 5. Національно-демократична революція в Україні. Боротьба за державність (1917-1920 рр.)

Соціально-економічні та політичні чинники національно-визвольного руху на початку XX ст.. Створення Української Центральної ради та її діяльність. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Політика Директорії та її наслідки. Утвердження більшовицької влади в Україні. Національно-визвольний рух на землях західної України. Поразка української національно-демократичної революції: причини, наслідки.

Тема 6. Радянська українська державність між двома світовими війнами, в роки Другої світової війни Українські землі між двома світовими війнами.

Політична система радянської України у 29-30-ті роки. Становлення та утвердження тоталітарного режиму. Політичні процеси та репресії наприкінці 20-х – 2 30-ті рр.. XX ст.. Конституція УРСР 1937 р. як ширма тоталітаризму. Створення командно-адміністративної системи у економіці. Соціально-економічні та політичні процеси на західноукраїнських землях. Національно-культурне відродження в Україні та його занепад (1917-1939 рр.)

Політичне становище України у Другій світовій війні.

Українське питання у європейській політиці напередодні Другої світової війни. Україна в планах нацистського керівництва. Політичні процеси в Україні в період німецької окупації. Діяльність підпілля і партизанський рух. Створення УПА. Звільнення України від окупації. Закінчення Другої світової війни та її політичні наслідки для України.

Тема 7. Україна у другій половині 40-их - 60-их рр. ХХ ст.

Посилення сталінського диктату в Україні в повоєнні роки. Підпільно-партизанська боротьба ОУН-УПА на західноукраїнських землях. Політична ситуація в Україні за лібералізації комуністичного режиму в середині 50-60-их рр.

Застій, перебудова в СРСР та їх прояви в Україні.

Реванш командно-адміністративної системи. Наростання кризи в Україні. Посилення реакції в духовному житті. Нові тенденції в діяльності українського опозиційного руху. Національне пробудження українського народу. Культура України у 1939-1991 рр.

Тема 8. Україна в добу суверенітету.

Проголошення незалежності України. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Соціально-економічне та політичне життя у 90-ті рр. XX ст. Основні події політичного життя та економічна політика української держави на сучасному етапі. Зовнішня політика. Стан культури України в сучасних умовах.

4.Структура навчальної дисципліни.

[illegible]

Тема 3. Українське національне Відродження у XIX ст.	10	2	2	6		12		2		10
Змістовий модуль 2. Україна в добу новітньої історії.										
Тема 4. Нові тенденції в соціально-політичному та культурному житті України на початку XX ст..	8	2	2	4	-	10	-	-	-	10
Тема 5. Національно-демократична революція. Боротьба за державність (1917-1920 рр.).	10	2	2	6	-	10	-	-	-	10
Тема 6. Радянська українська державність між двома світовими війнами, в роки Другої світової війни	12	2	4	6	-	12	-	2	-	10
Тема 7. Україна в другій половині XX ст.	12	2	4	6	-	12	-	2	-	10
Тема 8. Україна в добу суверенітету	10	2	2	6	-	12	2	-	-	10
Всього годин	90	18	26	46	-	90	4	6	-	80

5. Теми практичних занять

№/п/п	Зміст	Години	
		Денна	Заочна
1.	Тема 1. Стародавня історія України	4	0.5
2.	Тема 1. Київська Русь		0,5
3.	Тема 2. Козаччина. Доба української Національної революції середини та другої половини XVII ст.	4	0,5
4.	Тема 2. Українська державність у XVIII ст.	2	0.5
5.	Тема 3. Українське національне Відродження у XIX ст.	2	0,5
6.	Тема 4. Нові тенденції в соціально-політичному житті України на початку XX ст.	2	0,5
7.	Тема 5. Національно-демократична революція. Боротьба за державність (1917-1920 рр.).	2	0,5
8.	Тема 6. Українські землі між двома Світовими війнами.	2	0,5
9.	Тема 6. Політичне становище України у Другій	2	0.5

	світовій війні.		
10.	Тема 7. Україна в другій половині 40-их - 60-их рр. XX ст.	2	0,5
11.	Тема 7. Застій, перебудова в СРСР та їх прояви в Україні	2	0.5
12.	Тема 8. Україна в добу суверенітету	2	0,5
	Разом	26	6

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	Не передбачено навчальним планом		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	Не передбачено навчальним планом		

8. Самостійна робота

Назва модулів і тем	Кількість годин	
Змістовий модуль 1. Стародавня середньовічна та нова історія України	денна	заочна
Тема 1. Стародавня історія України. Київська Русь Початки формування державності на українських землях. Стародавня культура України. Територія України територіально-адміністративний поділ. Перші поселення. Суспільні поділи праці та їх наслідки. Суспільно-політичний устрій. Періодизація історії України та її структура. Історіографія.	4	10
<i>Середньовічна Україна</i> Середньовічна культура України: мова, писемність, література, образотворче мистецтво і архітектура. Руська держава в історії України та росії. Українська та російська ментальність: порівняльна характеристика.	4	
Тема 2. Козацько-Гетьманська доба. Зародження та еволюція українського козацтва. Запорозька Січ – ядро формування власної держави. Суспільно-політична та економічна організація українського козацтва. Хмельниччина. Руїна. Наступ на політичну автономію України. Політичні причини і наслідки поразки І. Мазепи. Гетьман в екзилі П. Орлик та його конституція. Продовження процесу інкорпорації України до складу Російської імперії. Ліквідація царизмом автономії України. Розвиток культури України у другій половині XVI-XVIII ст.	4	10

Тема 3. Національно-культурне відродження в Україні наприкінці XVIII – XIX ст. Соціально-економічні та політичні причини другого національно-культурного Відродження в Україні; особливості розвитку культури України в умовах перебування її у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Мистецтво України 1 пол. 19 ст: особливості архітектури (Київ, Харків), образотворче мистецтво (Т.Г.Шевченко та його соратники). Становлення Громадівського руху в Україні, їх видавнича діяльність в 60-70-х рр. XIXст. Репресії російського уряду щодо розвитку української культури Валуївський (1863 р. та Емський (1876 р). укази).	4	10
Змістовний модуль 2. Україна в добу новітньої історії.		
Тема 4. Нові тенденції в соціально-політичному житті України на початку XX ст. Відродження Української держави на початку XX ст. Становлення ідей українського суверенітету. Виникнення політичних партій та рухів на рубежі XIX – XX ст. Соціально-економічні та політичні чинники національно-визвольного руху на передодні національної революції.	6	10
Тема 5. Національно-демократична революція. Боротьба за державність (1917-1920 рр.). Створення Української Центральної ради та її діяльність. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Політика Директорії та її наслідки. Утвердження більшовицької влади в Україні. Національно-визвольний рух на землях Західної України. Поразка української національно-демократичної революції: причини, наслідки. Культура доби національно визвольних змагань.	6	10
Тема 6. Радянська українська державність між двома світовими війнами, в роки Другої світової війни Українські землі у складі тоталітарних держав у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.). Українські землі у складі тоталітарної держави СРСР. Західноукраїнські землі у складі Польщі, Чехословаччини, Румунії. Україна у роки Другої світової війни (1.09.1939 – 2.09.1945 рр.).	6	10
Тема 7. Україна у другій половині 40-их - 60-их рр. XX ст. Посилення сталінського диктату в Україні в повоєнні роки. Підпільно-партизанська боротьба ОУН-УПА на західноукраїнських землях. Політична ситуація в Україні за лібералізації комуністичного режиму в середині 50-60-их рр. Застій, перебудова в СРСР та їх прояви в Україні.	6	10
Тема 8. Україна в добу суверенітету. Україна незалежна(кінець XX – початок XXI ст.). Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.. Державне будівництво незалежної України; - зовнішньополітична доктрина незалежної України: східноазійський, західноєвропейський вектори; - «Революція Гідності» 2013-2014 рр. Російська агресія 2014-2021 рр.; - Україна:	6	10

перспективи і проблеми сучасності. Українська культура від соціалістичного реалізму до постмодерну.		
	Всього	46
		80

9. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

10. Методи навчання

В рамках вивчення дисципліни використовуються наступні методи (технології) навчання:

9.1 Традиційні методи (технології) навчання:

Лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами очності та демонстрацією дослідів. Лекція покликана формувати в студентів основи знань з певної наукової галузі, а також визначити напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи студентів з відповідної навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – це колективний науковий пошук певної навчальної проблеми і шляхів її ефективного розв'язання. Учасники заняття аналізують проблему, виявляють причинно-наслідкові зв'язки, висувають шляхи її оптимального вирішення, відповідають на запитання і дискутують.

Проводиться, як правило, зі студентами, які мають відповідну підготовку й досвід самостійного вивчення складних наукових і практичних проблем

Індивідуальні заняття – передбачають створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів, які виявили особливі здібності в навчанні та здібності до науково-дослідної роботи і творчої діяльності. Індивідуальні заняття, як правило, проводяться у позанавчальний час за окремим графіком, складеним кафедрою з урахуванням потреб і можливостей студента.

Самостійна робота студентів полягає у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів, виконанні навчальних завдань.

У процесі самостійної роботи студенту необхідно вивчити за допомогою рекомендованої літератури весь матеріал, передбачений програмою курсу.

9.2 Інноваційні методи (технології) навчання:

Проблемні лекції – направлені на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами; увага студентів концентрується на матеріалі, який не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекції студентам даються питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань у ході лекції має активізуючу роль, спонукає студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Мозковий штурм – метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час, суть якого полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів та послуг.

Рольові ігри – форма активізації студентів, за вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Ділові ігри – метод імітації (наслідування, відображення) прийняття управлінських рішень у різноманітних ситуаціях шляхом гри (програвання, розігрування) за правилами, що вже існують або розробляються самими учасниками. Він реалізується через самостійне вирішення студентом поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли студент змушений самостійно опановувати новий зміст або шукати нові зв'язки у вже засвоєному матеріалі.

9.3 Дистанційне навчання

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке

створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційне навчання в Уманському НУ здійснюється відповідно до положення «Про систему управління навчанням moodle Уманського національного університету» <https://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/polozhennya/2016/Polozhennya-pro-sistemu-upravlinnya-navchannyam-Moodle-Umanskogo-NUS.pdf>

Дисципліна «Історія та культура України» для дистанційного навчання розміщена на платформі «MOODLE <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=579>

11. Методи контролю

Вид роботи	Характеристика контролю
Письмове опитування (у. т. ч. реферативне повідомлення, есе)	Здобувачі дають лаконічні відповіді на питання, передбачені під час вивчення курсу письмово, або у вигляді реферативного повідомлення, або у вигляді есе. Оцінюванню підлягають правильність та конкретність відповіді на поставлене питання на основі базової та допоміжної літератури.
Усне опитування	Здобувачі дають відповіді в усній формі на питання, що винесені на практичні заняття та самостійне опрацювання. Оцінюванню підлягають правильність та конкретність відповіді на поставлене питання. Позитивним є лаконічність та переконливість під час відповіді.
Тестування	Проводиться письмово або за допомогою системи дистанційного навчання MOODLE https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=579 Передбачає вибір однієї правильної відповіді на конкретне питання.
Активність під час обговорення	Оцінюванню підлягають частка участі здобувача у вирішенні колективного завдання, активність, вмотивованість та креативність під час обговорення проблемних питань.
Прояв лідерських якостей	Оцінюванню підлягають прояви лідерських якостей, які полягають у здатності генерувати нові ідеї; панорамність мислення; здатність до самоаналізу; здатність працювати в колективі; відповідальність за виконання завдань; потреба в досягненні позитивного результату.

12. Розподіл балів, які отримують студенти.

При контролі систематичності та активності роботи на практичних заняттях, оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на практичні заняття і самостійне опрацювання.

Система оцінювання активності роботи:

- а) відповідь з питань семінарів – 0-5 балів.
- б) презентація питань, винесених на самостійне опрацювання – 0-4 бали.
- в) змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 0 - 1 бали.

При контролі виконання самостійних завдань оцінці підлягають написання та презентація рефератів (есе) Система оцінювання самостійних завдань (з градацією 0,2 балів):

- д) підготовка та презентація реферату (есе) – 0 – 4 бали.

Модульний контроль з дисципліни «Історія та культура України» здійснюється у формі тестових завдань.

Тестові завдання. На кожний модульний контроль виноситься 2 варіанта тестових завдань, кожен з яких містить 20 тестів. За 1 правильно вирішене тестове завдання студент отримує 0,5 бали за модульний контроль I і 0,5 бали за модульний контроль II. Тобто за 20 правильно вирішених тестів модульний контроль I – 10 балів, модульний контроль II – 10 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти при формі контролю «екзамен»

Модуль 1.(поточне тестування)										Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2							
30				40						30	100
T1	T2	T3	МК1	T4	T5	T6	T7	T8	МК2		
5	5	5	15	2	3	5	5	10	15		

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. Навчальний посібник. **Рекомендовано МОН України** / [Казьмирчук М. Г., Колесник В. Ф., Коцур А. П., **Костюк М. В.** та ін.]; за заг. ред. А. П. Коцура, В. П. Коцура, Н. В. Терес. Київ – Чернівці: Книги – XXI, 2010. 688 с.
2. Костюк М. В. Історія та культура України. Навчально-методичний посібник. Матеріали для самостійної роботи студентів неспеціальних факультетів усіх форм навчання. Умань, 2025. 67 с.
3. Костюк М. В. Історія та культура України: методичні рекомендації до практичних занять студентів неспеціальних факультетів усіх форм навчання. Умань, 2025. 80 с.
4. **Костюк М. В.**, Гарбар О. П. Історія та культура України (для студентів неспеціальних факультетів усіх форм навчання): Навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський М.М.»), 2020. 279 с.

15. Рекомендована література Базова

1. Lysjak-Rudnycjkyj I. (2019). The structure of Ukrainian history of the XIX century. In Ja. Ghrycak (Ed.). Istorychni ese Tvory (Vol. 1, pp. 193-202). Kyiv.
2. Аркас М. Історія України-Русі. К.: Вища школа, 1990. 456 с.
3. Бойко О. Історія України. К.: Академія. 2021. 688 с.
4. Борисенко В. Й. Курс української історії: 3 найдавніших часів до XX ст.: навч. посібник. К.: Либідь, 1996. 614 с.
5. Букач В.М., Бакланова Н. М. Історія української культури. Словник-довідник : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти .Одеса, 2021. 216 с.
6. Грицак А. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. К.,2019. 656 с.
7. Грушевський М. Ілюстрована історія України. К.: Наукова думка, 1992. 578 с.
8. Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. Навчальний посібник. **Рекомендовано МОН України** / [Казьмирчук М. Г., Колесник В. Ф., Коцур А. П., **Костюк М. В.** та ін.]; за заг. ред. А. П. Коцура, В. П. Коцура, Н. В. Терес. Київ – Чернівці: Книги – XXI, 2010. 688 с.
9. Дорошенко Д. Нарис історії України. Львів: Світ, 1991. 349 с.
10. Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. Львів.: Світ, 2006. 644 с.
11. Історія України та її державності: Навчальний посібник /Л.Є. Дещинський, І.О. Гаврилів, Я.Я. Денісов та ін. Львів, 2009. 474 с.
12. Історія України: нове бачення. У 2-х т. К.: Україна, 1996. 494 с.
13. Історія української державності: навч. посіб. /укл. Т.В. Кузнець, Н. Тацієнко. Умань, 2015. 288 с.
14. Коломієць С.С. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до початку 20-х рр. XX ст.). Ч. 1. К., 2003. 180 с.
15. Коломієць С.С. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до сьогодення). Ч. 2, 3. К. 2003. 244 с.
16. Крип'якевич І. Історія України. Львів: Світ, 1990. 520 с.
17. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. Львів: Світ, 2015. 248 с.
18. Мех Н. Одвічні слова української культури: Словник з історії української літературної мови кінця XVIII–початку XXI ст.: базові концепти. К.: Фоліант, 2020. 472 с.
19. Пасічник М.С. Історія України та її державності: конспект лекцій. Львів, 2015. 288 с.

20. Повість временних літ. К., 1990. 588 с.
21. Політична історія України /за ред. Танцюри В. Л. К., 2001. 491 с.
22. Полонська-Василенко Н. Історія України. К.: Либідь, 1992. 591 с.
23. Юрій М.Ф. Етногенез українського народу. Київ, 2007. 142 с.
24. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків: в 3-х т. К.: Наукова думка, 1991. 596 с.
25. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.: навч. посібник. К.: Генеза, 1997. 380 с.

Допоміжна

1. Kostiuk M. Scientific achievements of I.M. Yeremeiev – a significant contribution to the development of the national plant breeding. Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація. зб. наук. праць. Переяслав: ФОП Домбровська Я.М., 2023. Вип. 18. С. 102 – 121.
2. Kostiuk M. Levko Platonovych Symyrenko: touches to the portrait. Часопис української історії. К., 2021. Вип. 44. С. 58-67.
3. Kostiuk M.V. Formation and development of scientific research on agriculture in Uman agricultural institute (at the end of the 19th - during the 20th century): historical and scientific aspect / Kostiuk M.V., Harbar O.P. Social sciences: development prospects in countries of Europe at the beginning of the third millennium: Collective monograph. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. p. 76 – 96.
4. Kostiuk M. Development of agricultural research institutions in Cherkasy region at the beginning of the xx century. (to the 70th anniversary of the Cherkasy region formation). Часопис української історії. К., 2024. Вип. 49. С. 98 - 108. (категорія «Б», Index Copernicus).
5. Kozhukhivska R., Chuchmii I., Harbar O., **Kostiuk M.**, Nechytailo V., Sakovska O. (2020). Development of the Tourist sphere in Ukraine: Socio-Economic Aspect. Proceedings of the 35rd Conference, IBIMA 2020: 1-2 April 2020. Seville, Spain. Available at: <https://ibima.org/accepted-paper/development-of-the-tourist-sphere-in-ukraine-socio-economic-aspect/>. (**Web of Science**)
6. Yatsenko, V., Sichkar, A., Rogalskyi, S., Vyshnevsk, L., & **Kostiuk, M.** (2024). Ecological plasticity, stability, and nitrogen-fixing capacity of edible bean cultivars in the Forest-Steppe of Ukraine. Scientific Horizons, 25(6), 31-50. <https://doi.org/10.48077/scihor6.2024.31> (**Scopus**)
7. Kostiuk M.V. Uman main school of horticulture (1844 – 1868): to the 175th anniversary of its foundation. Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration: Conference Proceedings, October 26, 2018. Leipzig: Baltija Publishing. p. 59 – 62.
8. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. К.: Дніпро, 1991. 238 с.
9. Апанович О. Розповіді про запорозьких козаків. К.: Дніпро, 1991. 333 с.
10. Баран В. К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953-1985 рр. Львів: Свобода, 1992. 670 с.
11. Брайчевський М. Приєднання чи возз'єднання? Торонто: Нові дні, 1972. 66 с.
12. Брицький П. П. Україна в Другій світовій війні. К., 2010. 177 с.
13. Ганжа О. Українське селянство у боротьбі проти тоталітарного режиму. *Історія України*. 2000. № 45. 208 с.
14. Костюк М. В. Способи поширення сільськогосподарських знань позашкільним шляхом (на прикладі Черкащини початку ХХ ст.). Соціальний розвиток сільських регіонів: колектив. моногр. Вип. 3. /За ред.. А.М. Шатохіна, М.В. Костюк. Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський М. М.»), 2018. С. 234 – 241.
15. Костюк М. В. Освітня політика української держави Павла Скоропадського. «Філософія саду і садівництва в світовій культурі : джерела та новітні інтерпретації»: зб.

наук. статей за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій /М-во освіти і науки України, Уманський НУС [та ін.]. – Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський М. М.»), 2017. С. 109 – 116.

16. Костюк М. В. Практичне поле Уманського училища землеробства і садівництва у другій половині XIX - на початку XX ст. Історія науки і біографістика: електрон. наук. фах. вид.: міжвід. темат. зб. ЦНСГБ. К, 2021. № 1. С. 160-175.

17. Костюк М. В. Сільськогосподарські виставки Черкащини в системі популяризації фахових знань позашкільним шляхом (кінець XIX – початок XX ст.). Історія науки і біографістика: електрон. наук. фах. вид.: міжвід. темат. зб. ЦНСГБ. К., 2022. № 3.

18. Костюк М. Просвітницько-наукова та практична діяльність пасіки Уманського училища землеробства і садівництва (кінець XIX- початок XX століття). Часопис української історії. К., 2023. Вип. 47. С. 30 – 41. (категорія «Б», Index Copernicus).

19. Костюк М. В. Окремі аспекти розвитку аграрної науки та освіти в німецькомовних публікаціях: короткий історіографічний огляд. Менеджмент XXI століття : проблеми і перспективи: матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Умань : ВІЗАВІ, 2024. С. 151 – 154.

20. Костюк М. В., Коцур А. П. Становлення та розвиток сільськогосподарських освітніх закладів і дослідної справи Черкащини (друга половина XIX – початок XX ст.): [монографія]. Київ – Умань – Чернівці: Книги – XXI, 2008. 240 с.

21. Костюк М.В. Науково-освітня та практична діяльність академіка В.В. Пашкевича. Часопис української історії. К., 2018. Вип. 38. С. 112 – 123.

22. Костюк М.В. Нормальне положення про нижчі сільськогосподарські школи (1883 р.) – основа змісту нижчої сільськогосподарської освіти в Російській імперії. Збірник статей за матеріалами Круглого столу «Історія, оркестрована на людські голоси», присвячений 90-літтю від дня народження класика вітчизняної гуманітарної науки XX-XXI століть Михайлини Хомівни Коцюбинської. К.:Талком. 2022. С.42-54.

23. Костюк М.В. Уманське училище як спеціалізований заклад середньої сільськогосподарської освіти: реорганізації та перебудови у навчально-практичній структурі (1859-1912). Часопис української історії. К., 2015. Вип. 32. С. 106 – 111.

24. Костюк М.В., Гарбар О.П. Професор С.С. Рубін – фундатор наукової школи вітчизняного садового та польового землеробства. European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph. Volume 3. Sandomierz : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2018. P. 75 – 92.

25. Костюк М.В. Великий український Європеець – М. П. Драгоманов. М. П. Драгоманов у Європейському вимірі наукової української національної ідеї та українського відродження другої половини XIX століття (з нагоди 180-ї річниці від дня народження видатного педагога) : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної онлайн – конференції, 11-12 листопада 2021 р. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. с. 43-46.

26. Літопис самовидця. К.: Наукова думка, 1971. 208 с.

27. Мірчук П. Українська Повстанська Армія. 1942-1952 рр. Мюнхен, 1953. 319 с.

28. Сергійчук В. Національна символіка України. К., 1992. 109 с.

29. Сиротинська Н. Білі плями української культури, або Гімнографія й сакральна монодія як виклик імперській політиці. Слово і Час. 2017. № 10. С. 68-76.

30. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. К.: Перун, 1996. 496 с.

16. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 23.

2. Закон України «Про освіту»: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Точка доступу: <https://mon.gov.ua/ua>
4. Національна доктрина розвитку освіти в Україні: [Електронний ресурс]. https://pidru4niki.com/15970122/pedagogika/natsionalna_doktrina_rozvitku_osviti_vityag
5. Сторінка курсу <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=579>
6. Наукова бібліотека УНУ – <http://library.udau.edu.ua/>
7. Офіційний веб-сайт <https://www.udau.edu.ua/>
8. Навчально-інформаційний портал УНУ – <https://ects.udau.edu.ua/ua/informaciya-po-programam.html?level=master>
9. Сайт кафедр – <http://social.udau.edu.ua/>
10. Відкриті Архіви України: депозитарій наукових статей, монографій з різних дисциплін URL: oai.org.ua)
11. Віртуальна електронна бібліотека – BBM. URL: <http://www.velib.com/>
12. Електронні каталоги бібліотек України. URL: <http://e-catalog.name/>
13. Електронна бібліотека Lib.com.ua. URL: <http://www.lib.com.ua/>
14. <http://www.nbuv.gov.ua/> Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.
15. www.nibu.kiev.ua/ Національна історична бібліотека України
16. <http://ukrlibrary.com.ua> Онлайн-підручники з історії України.
17. <http://www.history.org.ua> Сайт Інституту історії України. Електронна бібліотека з історії.

17. Перезарахування та визнання результатів навчання

Перезарахування та визнання результатів навчання з дисципліни «Історія та культура України» або окремого її елемента відбувається відповідно до Положення про порядок визнання в Уманському національному університеті результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті.

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання в неформальній та інформальній освіті (курси навчання в центрах освіти, курси інтенсивного навчання, семінари, конференції, олімпіади, конкурси наукових робіт, літні чи зимові школи, бізнес-школи, тренінги тощо) в обсязі, що загалом не перевищує 25 % освітньої програми.

Визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті дозволяється для дисциплін, які починають викладатися з другого семестру. При цьому визнання результатів проводиться у семестрі, який передувє семестру, у якому згідно з навчальним планом конкретної освітньої програми передбачено вивчення певної дисципліни.

18. Політика академічної доброчесності

У процесі навчання з дисципліни «Історія та культура України», студенти повинні дотримуватися встановлених правил академічної доброчесності, визначених Кодексом доброчесності Уманського національного університету (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/4dH7>). При підготовці рефератів, практичних завдань, а також під час проведення контрольних заходів очікується, що всі роботи подані студентами будуть їхніми оригінальними дослідженнями та міркуваннями.

Будь-які види порушення академічної доброчесності, зокрема плагіат, неправомірне використання чужих ідей, фальсифікація даних чи співучасть у таких діях, є абсолютно неприпустимими і не толеруються. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від обсягу порушення.

З метою запобігання порушенням і підвищення якості академічних робіт, студентам настійно рекомендується користуватися належними академічними ресурсами та інструментами для перевірки робіт на плагіат, а також звертатися за консультаціями з питань правильного цитування і академічного письма.

17. Зміни у робочій програмі 2025 р.

В 2025 р. в робочій програмі оновлено програмні результати навчання та компетентності згідно освітньої програми «Агроінженерія», здійснено змістовне наповнення робочої програми, розширено список рекомендованої літератури новими джерелами, такими як:

1. Бойко О. Історія України. К.: Академія. 2021. 688 с.
2. Букач В.М., Бакланова Н. М. Історія української культури. Словник-довідник : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти .Одеса, 2021. 216 с.
3. Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. Навчальний посібник. Рекомендовано МОН України / [Казьмирчук М. Г., Колесник В. Ф., Коцур А. П., Костюк М. В. та ін.] ; за заг. ред. А. П. Коцура, В. П. Коцура, Н. В. Терес. Київ – Чернівці: Книги – XXI, 2010. 688 с.
4. Мех Н. Одвічні слова української культури: Словник з історії української літературної мови кінця XVIII–початку XXI ст.: базові концепти. К.: Фоліант, 2020. 472 с.
5. Lysjak-Rudnycjkyj I. (2019). The structure of Ukrainian history of the XIX century. In Ja. Ghrycak (Ed.). Istorychni ese Tvory (Vol. 1, pp. 193-202). Kyiv.
6. Kostiuk M. Levko Platonovych Symyrenko: touches to the portrait. Часопис української історії. К., 2021. Вип. 44. С. 58-67.
7. Kostiuk M. Scientific achievements of I.M. Yeremeiev – a significant contribution to the development of the national plant breeding. Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація. зб. наук. праць. Переяслав: ФОП Домбровська Я.М., 2023. Вип. 18. С. 102 – 121.
8. Kostiuk M. Development of agricultural research institutions in Cherkasy region at the beginning of the xx century. (to the 70th anniversary of the Cher-kasy region formation). Часопис української істо-рії. К., 2024. Вип. 49. С. 98 - 108. (категорія «Б», Index Copernicus).
9. Kozhukhivska R., Chuchmii I., Harbar O., **Kostiuk M.**, Nechytailo V., Sakovska O. (2020). Development of the Tourist sphere in Ukraine: Socio-Economic Aspect. *Proceedings of the 35rd Conference, IBIMA 2020: 1-2 April 2020. Seville, Spain*. Available at: <https://ibima.org/accepted-paper/development-of-the-tourist-sphere-in-ukraine-socio-economic-aspect/>. (Web of Science)
10. Yatsenko, V., Sichkar, A., Rogalskyi, S., Vyshnevskaya, L., & **Kostiuk, M.** (2024). Ecological plasticity, stability, and nitrogen-fixing capacity of edible bean cultivars in the Forest-Steppe of Ukraine. *Scientific Horizons*, 25(6), 31-50. <https://doi.org/10.48077/scihor6.2024.31> (Scopus)
11. Kostiuk M.V. Uman main school of horticulture (1844 – 1868): to the 175th anniversary of its foundation. Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration: Conference Proceedings, October 26, 2018. Leipzig: Baltija Publishing. p. 59 – 62.

12. Костюк М.В., Гарбар О.П. Професор С.С. Рубін – фундатор наукової школи вітчизняного садового та польового землеробства. *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph. Volume 3.* Sandomierz : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2018. Р. 75 – 92.
13. Костюк М.В. Науково-освітня та практична діяльність академіка В.В. Пашкевича. *Часопис української історії.* К., 2018. Вип. 38. С. 112 – 123.
14. Костюк М. В. Практичне поле Уманського училища землеробства і садівництва у другій половині ХІХ - на початку ХХ ст. *Історія науки і біографістика: електрон. наук. фах. вид.: міжвід. темат. зб. ЦНСГБ.* К, 2021. № 1. С. 160-175.
15. Костюк М. В. Сільськогосподарські виставки Черкащини в системі популяризації фахових знань позашкільним шляхом (кінець хіх – початок хх ст.). *Історія науки і біографістика: електрон. наук. фах. вид.: міжвід. темат. зб. ЦНСГБ.* К., 2022. № 3.
16. Костюк М.В. Нормальне положення про нижчі сільськогосподарські школи (1883 р.) – основа змісту нижчої сільськогосподарської освіти в Російській імперії. *Збірник статей за матеріалами Круглого столу «Історія, оркестрована на людські голоси», присвячений 90-літтю від дня народження класика вітчизняної гуманітарної науки ХХ-ХХІ століть Михайлини Хомівни Коцюбинської.* К.:Талком. 2022. С.42-54.
17. Костюк М. В. Просвітницько-наукова та практична діяльність пасіки Уманського училища землеробства і садівництва (кінець хіх – початок хх ст.). *Часопис української історії.* К., 2023. Вип. 47. С. 30 – 41.
18. Костюк М. В. Виставкова діяльність Уманського училища садівництва як спосіб розповсюдження сільськогосподарських знань в Черкаському краї (друга половина ХІХ ст.). *Менеджмент ХХІ століття: проблеми і перспективи: зб. матеріалів ХІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, 20 жовтня 2022 р., м. Умань, Уманський НУС, факультет менеджменту.* Умань: ВПЦ «ВІЗАВІ», 2022. С. 195 – 199.
19. Костюк М. В. Розвиток сільськогосподарської науково- дослідної справи Черкащини (на прикладі мережі дослідних установ початку хх ст.). «Філософія саду і садівництва в світовій культурі: джерела та новітні інтерпретації»: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції / М-во освіти і науки України, Уманський НУС [та ін.]. Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2023. С. 69- 80.
20. Костюк М. В. Нижча фахова аграрна освіта Черкащини (на прикладі діяльності Прусянських сільськогосподарських класів початку хх ст.). *Соціально-економічний і політичний розвиток країн Східної Європи (ХVІ-ХХІ ст.): зб. матеріалів Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (м. Умань, 11 травня 2023 р.).* Умань, 2023. С. 216-222.

Передбачені заняття з використанням презентацій та доповідей англійською мовою:

1. Ukrainian national revival in the XIX c.
2. Ukraine during the period sovereignty